

ZSOHÁR ANDRÁS

A mezőgazdasági szövetkezeti jog fejlődésének tendenciái, különös tekintettel a tagok és a szövetkezetek vagyoni kapcsolataira a mezőgazdaságban

1. A szövetkezeti jog, mint a parasztság önvédelmi eszköze, a tulajdonosok és a foglalkoztatottak jogainak egyik legfontosabb garanciája.

A magyar gazdaság meghatározó ágazata volt és maradt a mezőgazdaság.

A rendszerváltozást megelőző szocialista időszakban is az agrárpolitika és a szövetkezetpolitika volt az ideológiai és politikai viták középpontjában és a gazdasági érdekütközések is e területen okozták a legtöbb feszültséget.

A magyar lakosság többsége községekben, vidéki városokban él és egzisztenciálisan kötődik a mezőgazdasághoz. A mezőgazdasági összeírások szerint két-két és fél millió ember érdekelt tulajdonnal, vagy tevékenységgel ebben az ágazatban.

Sajátos magyar jelenség volt, hogy a kisárutermelő tulajdon a kollektivizálás ellenére fennmaradt és fokozatosan erősödött akkor is, amikor a hivatalos kimutatások szerint a közös társadalmi tulajdon aránya nőtt.

A szocialista időszak ideológiai célkitűzése szerint a magántulajdont személyi szükségletek kielégítésére alkalmas ún. személyi tulajdonra kell szűkíteni, míg a társadalmi tulajdon állami és szövetkezeti formáját kell fejleszteni.

Az időszakot végigkísérte a szövetkezeti tulajdon csoporttulajdon jellegének hangsúlyozása, megkülönböztetése a magasabb rendű állami tulajdontól. A szövetkezeti tulajdonjog korlátozása, a tulajdonnal való rendelkezési jog megsértése, a szövetkezeti vállalkozói tevékenység szűkítése és csak mezőgazdasági tevékenységre korlátozása, a feldolgozó, értékesítő tevékenységek előíráshoz, engedélyhez kötése és kizárólagos állami monopóliumok biztosítása.

Az egységes szövetkezeti jog megteremtése, önállóságának tudományos kimunkálása, elhatárolása a polgári jogtól, államigazgatási jogtól és munkajogtól mind azt a célt szolgálta, hogy a magyar gazdaság szövetkezeti szektorának az állami tulajdontól eltérő, sajátos, fokozatosan kiépülő piaci viszonyokhoz alkalmazkodó, autonóm gazdasági rendszere alakuljon ki.

A szövetkezeti jog tehát úgy is felfogható, mint a mezőgazdasági tulajdonosok, birtokosok és dolgozó rétegek érdekvédelmének egyik legfontosabb garanciája.

A mezőgazdasági szövetkezeti jog és a földjog együtt alapozta meg a gazdasági reform kibontakozását és sikeres megvalósítását, majd az új, modern kapitalista gazdasági viszonyok kialakulását. Ennek a folyamatnak több szakaszát különböztetjük meg.

Az egyes szakaszok többnyire követték a szövetkezeti jogszabályokban végbement módosításokat, a törvényalkotásra és módosításra jellemző volt a tudomány, a gyakorlat és az érdekképviselői szervek együttes munkája, miközben a párt és állami, valamint az érdekképviselői szervek folyamatosan ütköztették álláspontjukat a szakmai és politikai nyilvánosság eszközeit is igénybe véve.

Összességében a demokratikus prolarizmus érvényesült a jogszabályok előkészítésében, a szövetkezeti jog alakításában. Ez egyedülálló teljesítménye volt a magyar jog fejlődésének, hiszen a szakmai műhelyek, egyetemek, a jogász szövetségi, érdekképviselői fórumok együttműködése komplex javaslatok kimunkálásához vezetett. A hazai fórumokat nemzetközi konferenciák is kiegészítették, a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Jogász Szövetség, az Országos Szövetkezeti Tanács, az SZNSZ és a FAO szervezésében. A szövetkezeti jog alakítása tehát nem tekinthető pusztán párt, vagy állami akarat kifejezésének, hanem az egész társadalom munkájának eredménye.

Míndezek után a szövetkezetek fejlődésének gazdaságirányítási reformot követő szakaszait a következők szerint csoportosítom:

1967–1971-ig a mezőgazdasági szövetkezeti jog elsőként intézményesíti a gazdasági vállalkozás szabadságát,

1971–1977-ig az egységes szövetkezeti törvény a mezőgazdasági tsz törvényben kimunkált elveket, kiterjeszti az ipari, fogyasztási szövetkezeti területre is.

1977–1982-ig az állami központi beavatkozások érvényesítése, a tagok jogosultságának bővítése.

1982–1987-ig a vállalkozási elemek erősítése, az önkormányzati belső szabályozás előtérbe kerülése.

1987–1992-ig a tagok tulajdonosi pozícióinak erősítése, a társasági jog fejlődéséhez való közeledés,

1992–1998-ig piaccgazdaság és jogállamiság megteremtése, a kárpótlási beavatkozások, az önkormányzat, a szabad vállalkozás kibontakozása, a szövetkezeti döntési pozíció megteremtése, az új típusú szövetkezeti formák kialakulása.

2. Az 1967. évi III. törvény a termelőszövetkezetekről, valamint az 1967. évi IV. tv. a termőföldről, mint a gazdasági reform törvényi szintű intézményesítése

A törvény adott időszakban a legpozitívabb, előremutató megoldásai a következők voltak:

A termelőszövetkezeti csoporttulajdon korábbi, elméletileg kidolgozott modelljének érvényesítése, elhatárolása az állami és egyéni tulajdontól. A háztáji gazdaság mint meghatározó sajátos tulajdoni forma kialakítása, legalizálása, az akkori ideológiai korlátok miatt a törvény szabályainak végrehajtási rendeletben való részletezése, pl. a háztáji gazdaság kereteinek, korlátainak meghatározása.

A földkoncentráció elemei

A termelőszövetkezetekről szóló törvénnyel együtt a földtörvény biztosította a tagi földek fokozatos termelőszövetkezeti tulajdonba kerülését, megakadályozva a széttagolódást és a nem mezőgazdasági foglalkozásúak földtulajdon szerzését (sőt öröklés esetén is csak akkor tette lehetővé e modell a termőföldhöz jutást, amennyiben az örökös

vállalta a szövetkezeti tagságot.) Utólagos értékelések (kárpótlási törvények stb.) szerint ez a fajta megoldás a magántulajdonnal való rendelkezés szabadságát sértette és későbbiekben megalapozta a kárpótlási igényeket.

Nem feledhetjük azonban, hogy az EU országaiban is korlátozott földtulajdonnal találkozunk, Dániában pl. az örökösök közül csak az jogosult a mai napig a termőföldet, illetve a tanyát örökölni, aki maga leköltözik a tanyára és vállalja a főfoglalkozás-szerű mezőgazdasági tevékenységet.

A többi örökös kénytelen lemondani a termőföld tulajdonról és a pénzbeli megváltást az állam segíti, támogatja. A magángazdaság értékének megállapításának kiforrott szabályai vannak, a földspekulációt kizárják, a földtulajdonos hosszú távú kedvezményes hitelekkel kap tulajdonszerzéséhez.

A nagyüzemi földhasználatot erősítő, földjáraadékat intézményesítő megoldások a korszak élenjáró, a modernizációt szentesítő eszközei voltak.

Földjáraadék

A földjáraadék kezdetben kifejezte a föld piaci értékét, későbbiek során a törvényben való merev szabályok, illetve földjáraadék-képzési technika miatt már nem fejezte ki és elszakadt a tényleges piaci értéktől.

Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy abban az időszakban az európai tagállamokban mind a földbérleti, mind a lakásbérleti díjakat az államok korlátozták és szociális szempontokat érvényesítettek a tulajdonosok rovására, pl. Franciaországban, Olaszországban.

Kétségtelen tény, hogy a földtulajdont birtokló állampolgároknak nem volt más választása, mert a földet a szövetkezetből kivinni csak a személyi földhasználat törvényben meghatározott mértékéig lehetett. Aki a szövetkezeten kívül maradt, az az 1945-ben szabályozott birtok-maximum mellett önállóan, egyénileg gazdálkodhatott.

Foglalkoztatási kötelezettség

A szövetkezeti jog fejlődésének akkori korszakában az egyik legnagyobb vívmány volt, hogy a tagok számára biztosította a foglalkoztatási lehetőséget azzal, hogy kimondta, hogy a foglalkoztatási szövetkezet köteles foglalkoztatni tagjait. A szövetkezet tehát nem szüntethette meg egyoldalúan a tagsági viszonyt, csak kivételesen súlyos és indokolt esetekben. A szövetkezetek a növénytermesztésben végbement fajta és technológiai forradalom miatt egyre nagyobb számban szorították ki a növénytermesztőket a munkából, ezzel lehetővé vált a nagyüzemi földhasználat és a rendkívül hatékony termelés.

A munkából kiszoruló tagság számára a szövetkezet újabb munkaalkalmat, a háztáji bővítésével, kézi-munkaigényes termékek meghonosításával, valamint az ipari-szolgáltató tevékenységek folyamatos kiépítésével teremtett.

A törvény fontos vívmánya, hogy lehetővé tette a kiegészítő melléküzemági tevékenységek folytatását.

Ipari, szolgáltató tevékenységek

A kettős foglalkoztatás megteremtése, a tagsági viszonyban maradó tagok a mezőgazdaság idényjellegű munkájához igazodó munkavégzése, valamint a szövetkezet által létrehozott vállalkozási tevékenység együtt eredményezte a paraszti jövedelem jelentős mértékű emelkedését.

A szövetkezetek tehát egyidejűleg támogatták a háztáji vállalkozás kialakítását, biztosították a szövetkezeti közös munkavégzési lehetőségét, és biztosították a kollektív tulajdonosi részesedés jogát a tagság számára.

A taggal kötött vállalkozási megállapodások akkoriban nem voltak jellemzőek, de a saját döntés alapján bevitt vagyontárgy után fizetett használati díj, vagy a részesművelés egyértelműen vállalkozási jövedelmeket biztosított.

Először a magyar jogfejlődésben lehetővé vált önálló jogi személyiségű gazdasági együttműködések, vállalkozások, vállalatok létrehozása, más szóval az állami gyámkodás nélküli tökéatscsoportosítás, vállalat alapítás. Mindeddig csak a minisztériumok és a tanácsok rendelkeztek vállalatalapítási jogokkal. A régi kereskedelmi törvény alapján ugyan az állami vállalatok is létrehozhattak társaságokat, ez azonban szigorúan minisztériumi felügyelet alatt történhetett.

A társasági törvényt tehát megelőzte a szövetkezeti jog, amikor intézményesítette a szövetkezeti közös vállalatot, sőt lehetővé tette, hogy a szövetkezet az állami vállalattal együtt hozzanak létre közös társaságot, nyitva hagyva azt az ideológiai kérdést, hogy az ilyen társaság milyen tulajdont, magasabb rendűt, vagy alacsonyabb rendűt képez-e.

Mindenesetre a szövetkezeti tagsági viszony egyszerre tartalmazott vagyoni, személyi, munkavégzési és önkormányzati jogokat.

Ez utóbbi részletes kifejtése nélkül megállapíthatjuk, hogy az önkormányzati jog tartalmazza a tulajdonjoggal való rendelkezés jogát, a legfontosabb döntési, önszabályozási és ellenőrzési jogokat. Ezt az önkormányzati jogot biztosította a törvény a szövetkezeti forma számára.

Az állami beavatkozás korlátai

Fontos garanciákat adott akkor, amikor kimondta, hogy csak törvényi szinten lehetett szövetkezetek tagjaira jogokat és kötelezettségeket megállapítani, a szövetkezet szervezetére pedig csak kormány szinten lehetett rendelkezni. Kikötötték az érdekképviseleti szervezetek véleményezési, javaslattételi és egyetértési (vétó-) jogát. Az állami beavatkozást korlátozta a törvény azzal, hogy kimondta, hogy a szövetkezetek állami felügyelete csak a törvényesség, az alapszabály és jogszabály betartására irányulhat. Nem lehet gazdasági, célszerűségi szempontból vizsgálni a szövetkezetek döntéseit. Ez megszüntette a korábbi, egyedi utasítások adását.

A Kormány rendelkezési jogának korlátozása a szövetkezeti önkormányzat számára nagyfokú gazdálkodási szabadságot biztosított.

Érdekképviselet biztosítása

A szövetkezeti jog intézményesítette egyedülálló módon a gazdasági érdekképviseletet alulról felfelé történő megszervezési lehetőségét. Egyfajta kamarai jellegűt is adott

azzal, hogy kimondta, hogy valamennyi szövetkezet érdekeit országosan a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa (TOT) képviseli és valamennyi szövetkezetnek törvényben előírt fenntartási költséget kell fizetnie.

Az érdekképviselési szervek jogállásának szabályozása később modellül szolgált az ifjúsági törvény, az egyesületekről szóló törvény és más törvények szervezeti érdekképviselési jogainak szabályozásánál. Ugyancsak a kamarák jogállásának kimunkálásához is modellt adott.

Vitatott kérdés volt és maradt, hogy a törvény miért zárta ki a tagok szakszervezet alakítási jogát, bár az elméleti érvelés szerint az önkormányzati jog biztosítása kizárja, hogy a tag a saját döntésével szemben elkülönült érdekképviselési szerv útján érvényesítse érdekeit.

Tagsági viták rendezése

A tagsági viták rendezése kezdetben a szövetkezeten belüli önkormányzati fórumokon, majd később bírói jogorvoslat megnyitásával vált teljesen törvényszerűvé. Mindenestre a szövetkezeti elmélet és jog képviselői igyekeztek távol tartani az államot, a szövetkezeti belső viszonyokba való beavatkozástól.

Sajátos ellentmondást jelentett, hogy a termelő típusúnak tartott ipari szövetkezeti formánál a jogalkotó lehetővé tette, hogy a tagokra a Munka Törvénykönyve hatálya kiterjedjen, és ugyanígy a szakszervezeti alakítási jogot is biztosították.

A szövetkezetelmélet képviselői hosszú ideig vitatták ezt az álláspontot, vallották, hogy a szövetkezeti jog, mint komplex jog kizárja a Munka Törvénykönyv érvényesítést, vitatták, hogy a szövetkezeti jog mellett a Munka Törvénykönyv alkalmazható-e a szövetkezeti tagsági viszonyra. Ennek oka abban is kereshető, hogy a szövetkezeti mozgalom képviselői félték a reformok visszarendeződésétől (ami a 70-es években be is következett), s nem akarták más jogágak szabályai mentén a beavatkozás lehetőségét megteremteni. Sajnos egyáltalán nem voltak alaptalanok ezek az aggályok, hiszen a kedvezőtlen jövedelmezőségi viszonyok miatt először a tulajdon utáni járadékok, majd pedig a termelés költsége, végül a munkabér költsége sem képződött meg a gazdasági visszaesés következtében.

Így a szövetkezeti önkormányzat azon joga, hogy saját maga alakítja belső érdekelt-ségi rendszerét, szabályzatait, kiüresedett, hiszen az állam a későbbiekben tulajdonosi elvonást alkalmazott a szövetkezetekkel szemben, ugyanúgy, mint ahogy az állami gazdálkodó szervek esetében.

Az állami vállalatok szabályzórendszeréhez való közelítés azt eredményezte, hogy mind a jövedelemelosztásban, mind az egyéb gazdasági szabályzóknak a mozgáster leszűkült. A munkás–paraszt jövedelmi arányok tartása a szocialista rendszer egyik alapdogmája volt. Így a paraszti jövedelmek túlfutása ideológiai feszültségeket okozott. A szövetkezet ipari tevékenységének bővülésével együtt járó szabadabb kereseti lehetőség csábította az állami vállalatok dolgozóit a szövetkezeti munkahelyek betöltésére. A tagsági és alkalmazotti viszony eltérő jogalkalmazási lehetősége következtében erősödött a tagi pozíció. A tagsági viszony rang lett a szövetkezetben. A kormányzat ugyanakkor a szövetkezeti tevékenységi kör bővítését igyekezett engedélyhez kötni, egyes tevékenységeket tiltani, ami erős ellenállást okozott a szövetkezeti körökben. Felmerült a szövetkezeti törvény módosításának igénye, és új szövetkezeti törvény megalkotása.

3. Fejlődés és visszarendeződés

Az 1971–1977 közötti időszak a nagyüzemi mezőgazdaság kialakulásának, megszilárdításának és dinamikus fejlődésének időszaka. A korszak csúcspontja az egységes szövetkezeti törvény kimunkálása, amely az ipari, fogyasztási, lakásszövetkezeti ágazatokat is bevonta az egységes szövetkezeti jog hatálya alá. Az egységes szabályokat a törvény, míg az egyes ágazati részletkérdéseket a törvényerjű rendelet, illetve kormányrendelet szabályozta. A szabályozás vívmánya, hogy nemcsak a mezőgazdasági, hanem más ágazatokhoz tartozó szövetkezetekre is érvényesült az 1968-ban bevezetett és az 1967. évi törvényben rögzített gazdasági reform.

A nemzetközi elvek érvényesítése

Óriási jelentőségű volt, hogy a törvény a nemzetközi szövetkezeti elveket rögzítette és a Nyugat-Európában bevált megoldásokat intézményesítette.

A Szövetkezetek Nemzetközi Szövetsége elismerte és befogadta a magyar szövetkezeteket a nemzetközi mozgalomba.

A szövetkezeti elvek érvényesítése és betartása a későbbiekben jelentős érdekvédelmi eszközt adott a szövetkezeti mozgalom kezébe, de a szövetkezeti tevékenységi körök látszólag pozitív újraszabályozása a törvényt végrehajtó rendeletben már korlátozást jelentett és elindította az állami beavatkozások újraéledését.

A törvény kielégítette azt az igényt is, hogy elismerte a tagok részjegyjegyzési lehetőségét, bár a mezőgazdasági szövetkezetekben ebben az időben részjegyek nem voltak.

Vagyoni kapcsolatok

A mezőgazdasági téveszek belépési díj, vagyoni hozzájárulás, termelésfejlesztési hozzájárulás, előleg, kölcsön, stb. címen kezdetben alapszabályi szinten, később a törvényben szabályozott módon igyekeztek a tagok vagyoni befektetési arányát növelni.

A törvény elismerte a részjegy, célrészjegy, egyéb vagyoni hozzájárulás és a tagsági kölcsön intézményét. Fontos eredménye volt, hogy lehetővé tette a tagsági megállapodás intézmények bevezetését.

A munkajogászok és a szövetkezeti jogászok körében vita volt, hogy kell-e munkaszerződés a szövetkezeti tagokkal. Bár a törvény a szövetkezet és a tag megállapodásáról beszél, lehetőséget biztosított az alapszabályban és a belső szabályzatokban, de közgyűlés által elfogadott dokumentumokban foglalt önálló szabályozásra.

Elismerte, hogy a szövetkezet és a tag között léteznek vállalkozói kapcsolatok. A tagok vagyonával való vállalkozás a vagyoni kapcsolatok keretében, a szövetkezeteknek adott tőkejuttatás, a tulajdonra jutó hozadék elismerése vállalkozói díjak kikötésével történő részesedések, a vagyoni viszonyok megélénkülését, fejlődését hozták létre.

A háztáji kiterjesztése, vállalkozók beindulása

A háztáji gazdaságok és a nagyüzemek munkamegosztásának, együttműködésének fejlődése például szolgált az ipari tevékenység szervezése során kialakult érdekeltségi rendszernek.

A törvény lehetővé tette, hogy az alkalmazotti jogviszonyban állók és a mezőgazdaságban korábban nem foglalkozók is háztáji juttatásban, majd a háztáji juttatás helyett pénzmegváltásban részesüljenek anélkül, hogy a termőföldtulajdonnal rendelkeztek volna. A tagok és alkalmazottak számára lehetővé vált a mezőgazdasági földhasználatjal járó vállalkozás, illetve a kisüzem igényeinek összehangolása, egyes munka és termelő folyamatoknak megfelelő érdekeltség alapján történő megosztása. (pl. kukorica címezés, zöldség-gyümölcs termeltetés, állattenyésztés stb.)

A törvény azzal, hogy intézményesítette a szövetkezeti szakcsoportokat, melyek nem jogi személyiségű szervezeti formák, de a szövetkezeti jogalanyiságot élvező formációk voltak, lökést adott az egyéni vállalkozói törekvéseknek, hiszen sajátos belső, önfinanszírozási, vállalkozási egységeket lehetett létrehozni szakcsoportok keretében.

Az érdekeltségi viszonyokat maguk a szövetkezetek tagjai alakították, a szövetkezeti szakcsoportok gazdálkodásának eredményét a szakcsoportok tagok teljes egészében felosztották maguk között a munkavégzés, illetve a befektetett pénz arányában.

A szövetkezetek szervezeti és tőkeháttere, a nagyvonalú előlegezési rendszer óriási biztonságot adott ennek az új laza szövetkezeti formának. A szakcsoportok a tagok és kívülálló részvételével működő sajátos szövetkezeti, szervezeti forma volt. Az önmozgó szakcsoportokból születtek később a megerősödött egyéni vállalkozások, társaságok, szövetkezetek.

Az 1971-es szabályozás előnye volt, hogy megszüntette a háztáji gazdaság méretére vonatkozó tételes korlátokat, hatályon kívül helyezte az erre vonatkozó végrehajtási rendeleteket és alapszabályi hatáskörbe utalta a háztáji gazdaság méretének meghatározását. A szövetkezeteken belül tehát rendkívül differenciált vagyoni viszonyok alakultak ki.

Nem lehetett egységes séma szerint megítélni a szövetkezeteket. A korábbi termelő-szövetkezeti formaként ismert szövetkezetek egyre inkább vegyes típusú, a tagjaik és alkalmazottak érdekeit sokoldalúan szolgáló szövetkezetekké váltak.

Ugyancsak mind a külső, állami, mind a belső, tagi alkalmazotti csoportok között a feszültségek egyre jobban éleződtek. A különböző érdekeltségi, kereseti lehetőségek ugyan elvileg mindenki számára adottak voltak, mégis konfliktusokat okozott, hogy míg a szövetkezetek egyik ágazatában veszteség, a másikában nyereség keletkezett és a jövedelmek ehhez igazodtak. Az egyenlőségi szemléletnek még igen nagy hagyománya volt, s állandó viták kísérték a szélsőségesen alakuló jövedelmi pozíciókat.

Az egyesülések, együttműködések ösztönzése

A vilápiaci olajválság begyűrűzése a korábbi nagyüzemi fejlesztések, beruházások, hitelfeltételeinek megromlása a megtérülési idő meghosszabbodása, az üzemeltetés magasabb költségei megrokkantották a nagyüzemeket. Az állam által hozott adószabályozás, elvonás, valamint a csökkenő támogatási rendszer miatt a fejlődés nemcsak megtorpant, hanem visszaesett.

A szövetkezetek védekező magatartása, az ipari, szolgáltató tevékenység további bővítésében, valamint a háztáji gazdaság fejlesztésében nyilvánult meg. Sajátos megoldást jelentett a felülről is támogatott egyesülési (egyesítési) folyamat elindítása.

A nagy beruházások, sertés- és szarvasmarha-telepek takarmányhátere sajátos költség viszonyai igényelték a saját tőke koncentrációját és a más szervezetekkel való együttműködést.

Az állami szabályozók, támogatások, hitelfeltételek úgy alakultak, hogy a fejlesztések lehetősége csak a nagyobb saját tőke biztosítása mellett tette elérhetővé az ingyenes állami támogatásokat. A szövetkezetek tehát úgy jutottak nagyobb tőkéhez, amennyiben összefogtak, egyesültek. A kedvezőtlen adottságú szövetkezetek lenyelése, a több községre kiterjedő több ezer hektáros nagy gazdaságok létrejöttét eredményezte. Ez lényegében a világban is érvényesülő koncentrációs folyamat sajátos magyar reakciója volt. Természetesen ez sajátos szocialista törekvésekkel is ötvöződött.

Ebben az időszakban fogalmazódtak meg az új típusú együttműködések, társaságok szervezése iránti igények. Az 1970-es években mind a nemzetközi, mind a hazai politika a nagy integrációk képzését forszírozta.

Ekkor jöttek létre a termelési rendszerek, és az agráripari egyesületek.

A politikai erők által ösztönzött ún. agráripari egyesületek nem fértek bele sem a szövetkezeti, sem a társasági jogi keretekbe, így 1976-ban a termelési rendszerekhez hasonlóan önálló szabályozást nyertek kormányhatározati formában.

A megszületett új szabályozás szövetkezeti, jogi elemeket is érvényesített, miközben lehetővé tette, hogy az állami vállalatok a szövetkezetekkel úgy hozzanak létre közös társaságot, hogy megőrizték sajátos önállóságukat, ugyanakkor megszűnt az állami vállalatok felügyelete, a szövetkezetek pedig kikerültek a járási szervek befolyásától.

A cél az volt, hogy regionális feldolgozó, értékesítő vertikumokat hozzanak létre, amelyek a térség társadalmi, szociális és termelési központjai is egyben.

Az ideológiai erőltetés ellenére az új köztes társulási típus nem a bolgár, az NDK, vagy a szovjet modellt követte, hanem sajátos magyar szövetkezeti formaként intézményesült.

E modell olyan jól sikerült, hogy amikor az átalakulási törvény lehetővé tette az egyesületek mindegyike átalakulását, elsőként alakult részvénytársasággá, melyek ma is eredményesen működnek.

A szövetkezeti jog tehát úttörő szerepet játszott ezen új formák meghonosításában.

4. Visszarendeződés és kiegészítés a központi beavatkozás és a szövetkezeti önkormányzat között (1977–1982)

A 70-es évek a gazdasági reform megtorpanásával a központi beavatkozások fokozásával a tervszerűen szabályozott piac túlhangsúlyozásával népgazdasági érdekeknek alárendelt vállalati, szövetkezeti érdekütközésekkel jártak együtt.

A szocialista vonások erősítése iránti igény abban fogalmazódott meg, hogy a szövetkezeti gazdálkodás rendje illeszkedjen a népgazdaság egységes rendjébe, a közgazdasági irányítás követelményeit a szövetkezeti önkormányzatok is érvényesítsék.

A társadalmi tulajdon erőteljesebben fejlődjön, a szövetkezeti tulajdon hosszú távon oldódjon fel a társadalmi ösztulajdonban. Tehát lekerült napirendről az állami tulajdonnal való hasonlítás, mindkettő egyenrangú forma lett, de mindkettő perspektívája társadalmi egységes össznépi tulajdon irányában való fejlődés.

Ebben az időszakban fordult elő, hogy az egyik szövetkezeti ágazat vezető képviselője azzal dicsekedett, hogy a tagok részjegyének aránya a szövetkezeti vagyonban már nem nő, hanem csökken, és már csak kettő százalékot képvisel az összvagyonból.

Irányítás ellenőrzés a személyzeti politikában

A szövetkezeti jog nem teljesen követte az ideológiai követelményeket (Pártkongresszusi határozat, hosszú távú programnyilatkozat), de a szövetkezeti intézményrendszer kiegészült néhány új, az állami össznépi érdeket közvetítő mechanizmussal.

A törvény módosítása vegyes megítélés alá esik, bár összességében a gyakorlati élet követelményeit érvényesítette. Megfogalmazódtak ideológiai tételek is, mint pl. az, hogy a szövetkezeti érdeket az össz-népgazdasági érdekekkel egyeztetve lehet érvényesíteni. Így a mezőgazdasági szövetkezetek demokratikus önkormányzata, a hatáskör átrendezése nagyobb szerepet biztosított a vezetőségnek, a tisztségviselőknek, mint a közgyűlésnek.

A közgyűlés hatáskörének jelentős részét egy szűkebb testületre, a küldöttgyűlésre ruházták.

A népgazdasági tervek érvényesítésének feltételét pedig úgy kívánták javítani, hogy az érdekképviselői szervek ajánlásainak és irányelveinek megtárgyalási kötelezettségét előírták.

Az irányelvek tehát nem közvetlenül váltak kötelezővé, hanem csak úgy, hogy ha a megtárgyalás során a szövetkezet megfelelő testületi szerve önkormányzati döntéssel elfogadta azokat.

A szövetkezeti tisztségviselők, önkormányzatok ellenőrzése mellett kiépült az a szövetkezeti ellenőrzés elkülönült rendszere, mely ugyan nem az állam, de az érdekképviselői szervek irányítása alatt működött.

Az állami személyzeti munkára vonatkozó jogszabályok hatályát kiterjesztették a szövetkezetekre, így a szövetkezetekben is létre kellett hozni a személyzeti munkaköröket, az érdekképviselői szervek pedig személyzeti hatásköröket kaptak. Véleményezték a fontos, bizalmas munkaköröket, valamint a szövetkezeti tisztségviselők megválasztása előtt véleményt mondtak. Az érdekképviselők ugyanakkor kezdeményezhették a vezetők megválasztását, leváltását, illetve fizetésének megállapítását.

Az önkormányzati döntések beszabályozására irányuló törekvések, az ellenőrzések, a személyzeti munka érdekképviselői gyámsága alá helyezése sértette az eddig kialakított önkormányzati rendet, annak ellenére, hogy az állami szervek nem kaptak döntési, beavatkozási jogköröket, mégiscsak csökkent a szövetkezeti körbe helyezhető feladatok száma, nőtt az érdekképviselői szervek által átvállalt feladatok.

Pozitív eredménnyel járt, hogy a törvénymódosítás hosszú távra rendezte az érdekképviselői jogállását. Társadalmi, gazdasági érdekképviselőként újra fogalmazott feladatai alapvetően érdekképviselői, érdekérvényesítő jellegűek voltak.

A tagok érdekérvényesítő pozíciója

Egyre inkább politikai tényezővé is váltak, különösen azáltal, hogy nemcsak a szövetkezetek, de a szövetkezetek tagjainak érdekeit is képviselheték, felvállalhatták és a szakszervezetekhez hasonlóan kiépítették jogsegélyszolgálatukat, társadalompolitikai

tevékenységet, szociális, jóléti funkciójukat, beleértve az oktatás, továbbképzés és üdültetési feladatokat.

A korszak sajátossága, hogy míg a tagok közvetlen tulajdonosi pozíciója nem javulhatott, addig a tagság dolgozói érdekérvényesítő képessége javult, társadalombiztosítási, egészségbiztosítási ellátása, a szociális biztonságuk, a munkavállalókkal azonossá vált. A tagság és a munkavégzési jogviszony különbségei csökkentek. Az állam egyfelől szigorú keresetszabályozással kiegyenlítette a vállalati, szövetkezeti szféra bérezését, a munkajogi szabályokat (szabadság, pihenőnap, nyolc órás munkaidő stb.) átvette és kikényszerítette a szövetkezeti önkormányzat munkajognak megfelelő szabályozását.

A bérezés differenciálása, a tulajdonosi juttatások korlátozása, a tagi érdekegyeztetés mechanizmusának kiépítése egyszerre járt pozitív hatással, amikor biztonságossá tette a tagsági viszonyt, ugyanakkor a tulajdonosi részesedés lehetőségét korlátozta.

A szövetkezeti üzemben végzett közös munka szabályozásának szigoródása kiváltotta a háztáji gazdaságban végzett többletmunkát, a haszonbérleti és vállalkozási jogviszonyok elterjedését.

A szakcsoportok szervezése is új lendületet kapott. A szövetkezeti törvény ösztönözte a szövetkezeteket, hogy különösen a nagy, több községre kiterjedt szövetkezetek belső önelszámoló, önkormányzattal is rendelkező egységeket hozzanak létre.

A törvény szabályai azonban nem váltak be, mely inkább a központosított ágazati rendszer uralkodott, s csak az egyes tevékenységeket adtak szakcsoportos formába, ugyanakkor folytatódott a szövetkezetek társasággá alakító tevékenysége. Nagyobb tőkével rendelkező szövetkezetek, főleg ipari, szolgáltató tevékenységeket önállósítottak külön közös vállalatba.

A nagyüzemi szövetkezeti rendszer követte a modern, vállalatvezetési technikákat.

Integrálta a tőkehasznosító funkciókat és a kisvállalkozásokat, szakcsoportokat, kockázati tőkével ellátva működött. A mezőgazdasági szövetkezeti a forma gazdaságfejlesztés modellértékű példájává vált mind a FAO, mind a szocialista országok számára. Már a Brezsnyev, még inkább a Gorbacsov időszakban a szocialista országok elé másolandó példává állították.

A magyar gazdaságpolitikai az ipari, kereskedelmi vállalatok átszervezése során modellként alkalmazta a szövetkezeti, háztáji gazdaságokat. Így honosodtak meg a gazdasági munkaközösségek, átalány-elszámolási rendszerek.

A szövetkezetek ugyanakkor a társasági kodifikáció hatására, a tulajdonosi érdekeltiség, a kisvállalkozást ösztönző politika, valamint a földtulajdon és földhasználat terén szerettek volna előrejutni.

A szövetkezeti törvény módosításra irányuló kezdeményezéseket a gazdaságpolitika képviselői azzal utasították el, hogy a szövetkezetek megfelelően, eredményesen gazdálkodnak, most az állami vállalatok megreformálásán a sor.

A 80-as évek végén ugyanakkor kifulladt a nagyüzemi mezőgazdaság dinamikus fejlődése. Az agráröllő nyílása, az elvonás növekedése, a támogatás csökkentése, a hitel felvételek beszűkülése, a gazdaságtalan tevékenységek elszaporodása rontotta a szövetkezetek pozícióját. Ekkor kezdődtek azok a szakmai, tudományos viták, melyek az érdekképviseletet műhelyében kikristályosították a továbblépés lehetőségét.

A földtörvény és a szövetkezeti törvény sürgős módosításának igényét azonban elsősorban a társasági és az un. átalakulási törvény előkészítése, valamint a kisvállalkozást ösztönző erőprivatizációs intézkedések váltották ki. A szövetkezeti mozgalom, amely élen járt a reformok gyakorlati megvalósításában, félt a lemaradástól, a változások sod-

rában. Az MSZMP Szövetkezetpolitikai Munkaközössége felkarolta a gyakorlati javaslatokat, kezdeményezéseket, s a politika állami döntés szintjére emelte azokat.

5. A gazdasági rendszerváltozás előkészítése (1987–1992)

A tulajdonosi érdekeltség növelése, vagyonosztás

A szövetkezeti mozgalom és az önkormányzat gyakorlati kísérletet tett az oszthatatlan szövetkezeti tulajdon megbontására, a tagi vagyonerdekeltség, tulajdonosi pozíció fejlesztésére.

A tagsági kölcsönre fizetett kamat, a célrészjegy, a termelésfejlesztési hozzájárulás után fizetett részesedés, a tagsági viszonyban töltött idő elismerése, a tagsági pótlékban egyfajta osztalék fizetése, a nyugdíjas tagoknak a földhaszonbérlet után fizetett terményjuttatása, a vállalkozás keretében fizetett vállalkozási díjak mind igyekeztek lehetővé tenni, hogy a szövetkezeti tagok a teljesítmény arányában tulajdonosi jellegű részesedést kapjanak.

A kollektív tulajdonosi jogokat gyakorló tagoknak egyéni tulajdonosi jogosítványokat is igyekeztek kimunkálni.

A 80-as évek vége alapvető változásokat hozott. A vállalkozó kategóriájának, a vállalkozói tőkének, kockázatnak, a magántulajdon jogi elismerése, a piacgazdaság kiépítésének erőteljesebb ösztönzése, radikálisabb javaslatok megtételére ösztönözte a szövetkezőket. Egyfelől a szövetkezetek önszámoló vállalkozó csoportokra bomlása, másfelől a tulajdonosi, vállalkozói, munkavégzési pozíciók szabad megválasztásának igénye, a szövetkezeti kategóriák újragondolását tette szükségessé.

A nemzetközi szövetkezeti elvek újrafogalmazása is nagyobb szerepet szánt a toke-mozgások új alapokra helyezésének, különösen a korlátozott tőkeamat kategóriájának felülvizsgálata tekintetében.

Általánossá vált az nézet, hogy a szövetkezetek is nyereségérdekelt vállalkozások, a tőkés vállalkozásoktól való különbség csak az, hogy a szövetkezet csak eszköz arra, hogy a tag üzemi gazdaságában realizálódjon a magasabb profit. Míg a szövetkezet maga nonprofit intézmény.

A módosító javaslatok 1989 tavaszára áttörést eredményeztek az eddig oszthatatlan vagyomból vagyonejegy, vagyonrész, részjegy formájában a tagsági viszonyban eltöltött időt, vagyont, földet elismerték.

Más szóval egyfajta múltban történt felhalmozás vagyongyarapodás utólagos jóváírása lett elismerve. A tagságnak eszmei vagyonyhányadot biztosítottak, amikor jóváírták és igazolták teljesítményét. Az oszthatatlan vagyon mértékét ötven százalékban állapították meg, de a jövőbeni vagyonképzés során már a teljes vagyonnövekmény felosztását lehetővé kívánták tenni.

A szövetkezet saját döntésére bízták, hogy az ötven százalékos lehetőséggel élni kíván-e, vagy sem. Jellemző, hogy a szövetkezetek jelentős része nem élt az ötven százalékos felosztás lehetőséggel és csak kevésbé differenciálta a felosztott vagyonejegyeket.

A törvénymódosítás lehetővé tette, hogy ne csak a vagyonejegy, de a részjegyet is lehessen intézményesíteni, illetve a jegyzett részjegyet ki lehessen egészíteni a szövetkezeti vagyomból. Ezzel az eddig oszthatatlan vagyont teljesen oszthatóvá tették.

A földmagántulajdon újra elismerése

A földtörvény módosítására irányuló javaslatok összefüggtek a reform elképzelésekkel. Már az 1987-es módosítás során megfogalmazódott az az igény, hogy a szövetkezeti közös földtulajdont lehessen részjegy formára váltani, illetve a közös földet arányosan részjegyre lehessen váltani. Ugyancsak lehetővé kívánták tenni, hogy a tagi magántulajdonban lévő föld szövetkezeti tulajdonba adását részjegy-jegyzéssel kössék össze. Elképzelhető, hogy milyen hatással lett volna a 90-es évek kárpótlási ügyeire, ha a föld tagi tulajdonba lett volna nevesítve 1987-ben.

Tény, hogy a nagytáblák védelmezői ezt a javaslatot nem építették be a törvényt módosításba. Ugyanakkor a tagsági viszonyban álló tag elhalálása során a bevitt föld örökölhetővé és kivihetővé vált még akkor is, ha az illető nem lépett a szövetkezetbe. A közgyűlés által meghatározott helyen ezt a földet ki kellett mérni.

A csendes földreform tehát már 1989-ben megvalósult, hiszen a termőföldet szabadon forgalmazhatták, mind területi és mérték megkötések nélkül. Így a szövetkezetek eladhatták földjeiket tagjaiknak, megvásárolhatták tagjaiktól, vásárolhattak és eladhattak más jogi személyeknek.

A földforgalom piaci beindulását a rendszerváltást előkészítő pártok követelésére leállították, illetve felfüggesztették az eladásokat, hogy megvárják az új parlament törvényalkotását.

Megállapítható, hogy az 1989-es módosítások kifejezték a gazdasági szükségleteket és a szabad szociális piacgazdaság kiépítése jelentős mértékben fejlődött. Ugyanakkor elindította az elméleti munkát, amely a nyugati szövetkezeti intézmények átvételére, a sajátos magyar megoldások kimunkálására irányult. Ez a fejlődés azonban már a rendszerváltás kormányára, parlamentjére várt.

6. A szövetkezeti perspektíva hiánya a szövetkezeti jog, mint a kárpótlás eszköze?

A rendszerváltozást megelőző és követő politikai csatározások központi kérdésévé nem annyira a sikeresnek tartott agrárpolitika, mint inkább a mezőgazdasági szövetkezeti nagyüzem, a tagok közös, kollektív tulajdonának és a szövetkezeti földtulajdon lebontása volt. Tehát egységes volt az álláspont abban a tekintetben, hogy a mezőgazdaságban a parasztságot érte a szocializmus időszakában a legnagyobb megrázkódtatás, átszervezés, tulajdoni és személyiségi jogsérelem.

Ezt az érdekvédelmi szervek a rendszerváltást megelőzően 1989-ben deklarálták. Erre épült a vagyon jóváírása, az oszthatatlan vagyon tagok közötti szétosztására irányuló törekvés. Az állami élelmiszeripari vállalatok iránt benyújtott szövetkezeti igényeket a 89-es jogalkotás elismerte, azzal, hogy intézményesítette a társasággá alakuló állami vállalatok vagyona ötven százalékának megszerzését, ún. meghitelezett részvény formájában.

Az állami élelmiszeripari lobbis megszüntette ezt a szabályozást.

Így kerülhetett sor a későbbiekben arra, hogy a magyar élelmiszeripar zömében külföldiek kezébe kerülhetett. A viták végezetül is a reprivatizáció, privatizáció, a teljes kártérítés, vagy kárpótlás körül forogtak.

Az érdekképviseleti szervek kezdetben erkölcsi, későbbiekben az ország teherbíró képességéhez igazodó kártérítést tartottak reálisnak.

Végül a kárpótlási törvényben, a szövetkezeti törvényben, a szövetkezeti törvényt hatályba lépő átmeneti törvényben, valamint a termőföldről szóló törvényben a szövetkezetek és a tagok érdekeit, jogait és tulajdonát sértő megoldások kerültek.

A szövetkezeti jog fejlődése szempontjából fontos, és ma is vitatott jogintézmények, megoldások jöttek létre. Kétségtelen, hogy a tudomány és az érdekképviseleti gyakorlati szövetkezeti vezetők, politikusok meghatározó szerepet játszottak a vitákban és a kialakult kompromisszumok többsége működőképesnek bizonyult. A szövetkezeti mozgalom álláspontját (1991 januárjában beterjesztett szövetkezeti törvény) tartalmazta.

Ezt azonban az akkori kormánykoalíció nem fogadta el, mert a szövetkezeti tulajdon lebontására nem talált elegendő muníciót benne.

A szövetkezetek szétverésének célját ez a törvény valóban nem szolgálta. Ezért készült külön előterjesztés az ún. átmeneti törvény, ami nemcsak a tagoknak, hanem a volt tagoknak is lehetővé tette a szövetkezeti vagyontól való juttatást.

A szövetkezeteknek azt az álláspontját, hogy ne a szövetkezeti tulajdon, hanem kizárólag az állami tulajdon legyen a kárpótlás alapja, nem fogadták el.

A vagyonejgy, vagyonrész, üzletrész fogalmak használatát az 1989-es törvénymódosítások alkalmazták, amit az egységes szövetkezeti törvény általánosított üzletrész formájában.

A szövetkezeti üzletrész a szövetkezeti vagyon meghatározott hányadát jelezte értékpapír formájában. Bár az értékpapír törvény az erre vonatkozó részletszabályokat nem tartalmazta, az üzletrész forgatható tagok és a szövetkezet között, sőt a tagok és szövetkezet vásárlása hiányában kívülállóknak is eladható.

A szövetkezeti tagsági viszony megszűnésekor azonban nem követelhető az üzletrész ellenértéke.

Az üzletrész lehetővé tette a szövetkezetekből meghatározott időpontig kiváló tagok számára, hogy üzletrészüket vagyontárgyra váltsák, vagy egyéni, csoportos vállalkozásba vigyék.

Véleményem szerint bár az üzletrész intézménye ma is problémákat okoz, a vagyonszhasználó szövetkezeti társaság kialakítását nagymértékben elősegítette.

A szövetkezés szabadsága korlátlan, minden nem tiltott tevékenységre lehet szövetkezni. Az alapszabály dönti el, hogy milyen célra, milyen tevékenység folytatására jön létre a szövetkezet. Nem az állam dolga minősíteni, hogy az állampolgárok milyen formában szövetkezzenek. Ezért negatív hatással jár ha pejoratív megkülönböztetéseket alkalmaznak a különböző szövetkezeti formák megkülönböztetésére. Nem helyén való a termelőtípusú szövetkezések elítélése.

A szövetkezeti üzletrész intézmények megszüntetését az 1996-ban beterjesztett szövetkezeti koncepció, illetve törvénytervezet is előírta. Az érdekképviseleti szervek a törvényt visszavonatták a kormánnyal.

Az üzletrészek forgalma azt mutatja, hogy a szövetkezeti tagok, kívülálló egy része eladja üzletrésztét és azt a szövetkezeti vállalkozó tagok, vezetők vásárolják meg.

Az üzletrészek koncentrálnak és szélsőségesen differenciálódnak. A szövetkezeti tagok kisebb csoportja tartja kezében a szövetkezeti vagyon nagyobb részét, s vannak olyan tagok akiknek egyáltalán nincs szövetkezeti üzletrésze.

A tagsági jogot ugyanakkor a részjegy testesíti meg. Az üzletrésztulajdonos csak úgy tudná üzletrésztulajdon arányában befolyásolni a szövetkezeti döntéseket, ha megváltozna az egy tag–egy szavazat szabálya és lehetővé válna a részjegy, illetve üzletrészarányos szavazás.

A szövetkezetek jelentős része átalakulóban van társasággá, hogy a társasági törvény hatálya alatt vagyonarányosan szavazhasson, és gyakorolhassa tulajdonosi jogait.

Amennyiben a szövetkezeti jog sürgősen nem teszi lehetővé, hogy alapszabályban dönthessenek arról, hogy vagyonarányosan szavazhassanak, úgy ez a folyamat nem állítható meg.

A szövetkezeti üzletrészek megszüntetésére, vagy újraszabályozására irányuló törekvések felgyorsítják az átalakulási folyamatot. Az üzletrész mint szövetkezeti értékpapír egy jövedelmező mezőgazdasági tevékenység esetén osztalékot adó papír és vonzhatja a befektetőket. Ezért a szövetkezeti üzletrész külsők által megvásárlása, (mint pl. a nem szavazó részvények) osztalék elsőbbséget kellene hogy jelentsen és a tőke bevonását erősíthetné. Ezért jogi eszközökkel elő kell mozdítani, hogy a szövetkezeti jog lehetővé tegye a nem szavazó, de osztalékot biztosító üzletrész kategóriáját.

A részjegy és az üzletrész megkülönböztetése tehát fenntartható, amennyiben az üzletrészt befektetési tőke vonzására használható eszköznek tartjuk.

Természetesen a szövetkezet változó tőkájú és tagilétszámú társaságnak tekinthető, amely szövetkezeti önszegély, önkormányzat, szövetkezeti elvek érvényesítése tekintetében különbözik a társaságtól.

Az üzletrész és részjegy egybeolvasztása nem járható, hiszen a részjegy csak a tag által jegyezhető, a tagoknak pedig nincs pénze üzletrészvásárlásra. A tőke bevonásának ösztönzése tehát az üzletrész módosított formában való fenntartását indokolhatja. Ugyanakkor a szövetkezeti jog továbbfejlesztésének kulcskérdése, hogy az EU tagságból adódó jogközelítés során milyen szabályozási módot választunk. Megérett a helyzet a szövetkezetek társaságként való kezelésére, ezért a régi kereskedelmi törvényhez hasonlóan a társaságok és a szövetkezetek egy törvényben is szabályozhatók. A társaságokra és szövetkezetekre egyaránt érvényes szabályok egységes törvénybe foglalása mellett lehetővé kell tenni, hogy az egyes tevékenységeket szabályozó ágazati törvény, pl. pénzügyi, mezőgazdasági, lakás, kommunális ügyek, egészségügy stb. területén az ágazati törvények sajátos szövetkezeti szabályokat is megállapíthassanak. Így a szövetkezeti jog egyszerre szolgálná a jogrendszerbe való beillesztést, egyszerűsítést, ugyanakkor a differenciált sajátosságokat figyelembe vevő megoldásokat.

A működő szövetkezetek különösebb költség-adminisztrációs teher nélkül dönthetnének arról, hogy társaságként folytatják-e tevékenységüket, és a zökkenőmentes átalakulás költségeket ezzel takaríthatnák meg.

A piaci viszonyok fejlődése sürgősen napirendre tűzi ezeknek a kérdéseknek a tisztázását.

Irodalom

Domé Györgyné: A szövetkezeti részjegy és üzletrész közös és eltérő vonásai. Jogtudományi Közlöny 1994. dec.

Dr. Nagy László: A szövetkezeti jog tárgya és elvei. A szövetkezeti reform jogi kérdései c. tanulmánykötet

Dr. Prugberger Tamás: Adatok és elképzelések a szövetkezeti tulajdonos szerkezet alkotmányjogi szabályának korszerűsítéséhez. MTA. 1986.

Dr. Sárdi Imre: A szövetkezeti tulajdonjog. Közgazdasági Jogi Könyvkiadó, 1971.

- Dr. Süveges Márta:* A szövetkezeti üzletrész az 1992. I. és II. törvények kodifikációs folyamatában. Szövetkezés 1996. évi 1. 2. szám
- Dr. Veres József:* A termelőszövetkezeti tagok joga és kötelessége. TOT Kiadvány 1982.
- Dr. Veres József:* A tagsági jogviszony új vonásai a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben. Nemzetözi Konferencia anyaga 1979. Szeged JATE (Szerk.: Dr. Tóth Lajos).
- Dr. Zsuhár András:* Az érdekvizonyok, érdekképviseleti érdekegyeztetés a mezőgazdasági termelőszövetkezetekben. Nemzetözi Konferencia anyaga 1979. Szeged JATE Szerk.: Dr. Tóth Lajos.
- Dr. Zsuhár András:* A földbirtokpolitika 1993-ban, a mezőgazdasági földtulajdon és földhasználat szabályozása. Magyar Jogász Egylet Vándorgyűlése Sopron 1993.
- Dr. Zsuhár András:* Szövetkezeti jog és földjog a törvényalkotás tükrében. Magyar Jogász Egylet Vándorgyűlés 1992. Siófok. Szövetkezetpolitikai kérdések. Kossuth Könyvkiadó 1986. (Szerk.: Dr. Takács József).

ANDRÁS ZSOHÁR

DIE ENTWICKLUNGSTENDENZEN DES LANDWIRTSCHAFTLICHEN GENOSSENSCHAFTRECHTES, MIT BESONDEREM HINBLICK AUF DIE VERMÖGENSVERHÄLTNISSE DER GENOSSENSCHAFT UND DER MITGLIEDER IN DER LANDWIRTSCHAFT

(Zusammenfassung)

Der Verfasser – analysierend die Tendenzen des Genossenschaftsrechts seit 1967 bis heute – beschäftigt mit der Entstehung der materiellen – und persönlichen Rechten und Verpflichtungen der Genossenschaftlern. Mit den Wirtschaftsreformen zusammenhängenden Änderungen in der rechtlichen Regelungen, als die Etappen der Entwicklung des Genossenschaftsrechts sind besonders hervorgehoben. Nach der Meinung des Verfassers sind sehr wichtig die Wirkungen der – mit der Arbeitsvollführung zusammenhängenden – Regelungen, die Schwachung beziehungsweise die Stärkung der Eigentümerposition, die Wirkung des Systemwechsels, die Rolle der vorübergehenden Genossenschafts – und Entschädigungsgesetzen in der Neuorganisation der Genossenschaften. Er diskutiert mit den wissenschaftlichen Bewertungen über die positiven und negativen Wirkungen der Regelungen, und versucht eine neue Art des Nachkommens im Thema, als mit den zukünftigen Regelungen der Geschäftsteilen in der Genossenschaften beschäftigt. Der Verfasser hat auch auf die Analysierung der wirtschaftlichen und rechtlichen Prozessen, der politischen Auswirkungen unternommen.